

The Monarch and the Town. Princes and Kings Versus Kraków at the turn of the 13th and 14th Centuries

Andrzej Marzec

vol. 1, 2012, 1-2, pp. 39-47

The paper researches the history of manifold political relations between the Kraków monarchs, the developing towns of Lesser Poland growing into an economically important position, the clergy, and in particular the powerful bishops, and the class of knights at the turn of the 13th and 14th centuries. In the history of Poland this is an important period of many and varied pressures in the struggle for power and both political and economic prevalence. In particular the paper focuses on the relations of four consecutive princes, Boleslaus the Shy, Leszek the Black, Wenceslaus II of Bohemia, and Władysław Łokietek with the town of Kraków, located by the first of them, and then developing under the royal privileges, until the rebellion of Albert and loss of the political and economic position under the last prince.

Key words: Kraków monarchs. Poland. Boleslaus the Shy. Leszek the Black. Wenceslaus II of Bohemia. Władysław Łokietek. Political relations.

Prince Boleslaus the Pudicus initiated the location of Kraków by the Magdeburg Law in 1257.¹ Very soon Krakow became a town in the full meaning of the word, and one of the most important Polish towns. It is important to remember, however, that apart from being a town under lay authority, Kraków was also the centre of one of the most important Polish dioceses. The prestige of the Kraków Church was considerably heightened after the canonization of Bishop Stanislaus which had taken place not long before the location of the town.² At the turn of the 13th and 14th centuries the Wawel Castle, the Cathedral and the Town were in fact in a political unity called Kraków and this fact infused the name with a specific political value. At the end of the 13th century the tension on Polish territories grew, while the increasing pressure to consolidate them under one rule was focused on and around Kraków as the key to the domination over the whole Piast heritage.³ Those princes who were thinking about the unification and restitution of the kingdom worked first of all to gain control of the Wawel Castle; the Kraków bishops and the Cathedral Chapter after St. Stanislaus' canonization became the trustees of the most important idea contained in his Lives „Zywoty” which was central to all plans for the coronation.⁴ The loss of the crown by the Piast dynasty, i.e., the disintegration of the state, was seen as punishment for his death, a punishment which could

1 *Kodeks Dyplomatyczny miasta Krakowa* (KDMK) 1. Kraków 1879, 1; WYROZUMSKI, J. *Dzieje Krakowa 1 : Kraków do schyłku wieków średnich*. Kraków 1992, 147-174; WYROZUMSKI, J. *Lokacja czy lokacje Krakowa na prawie niemieckim*. Kraków 2007; WYROZUMSKI J. *Cracovia Mediaevalis*. Kraków 2010, 123-158.

2 PAUK, M. R. *Kult św. Stanisława na tle innych kultów politycznych Europy Środkowej w średniowieczu*. In *Kult św. Stanisława na Śląsku (1253 – 2003)*. Ed. Pobóg-Lenartowicz, A. Opole 2004, 31-47.

3 BASZKIEWICZ, J. *Powstanie zjednoczonego państwa polskiego na przełomie XIII i XIV w.* Warszawa 1954; BIENIAK, J. *Wielkopolska, Kujawy ziemie łęczycka i sieradzka wobec problemu zjednoczenia państwowego 1300-1306*. Toruń 1969; ŻMUDZKI, P. *Studium podzielonego Królestwa. Książę Leszek Czarny*. Warszawa 2002; KURTYKA, J. *Odrodzone Królestwo. Monarchia Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego w świetle nowszych badań*. Kraków 2001; MARZEC, A. *Urzędnicy małopolscy w otoczeniu Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego (1305-1370)*. Kraków 2006; KURTYKA, J. – DRELICHARZ, W. *Idea zjednoczenia Królestwa w średniowiecznym dziejopisarstwie polskim*. Kraków 2012; JUREK, T. *Dziedzic Królestwa Polskiego książę głogowski Henryk (1274 – 1309)*. Kraków 2010; JUREK, T. *Polska droga do korony królewskiej 1295 – 1320 : Proměna středovýchodní Evropy raného a vrcholného středověku. Mocenské souvislosti a paralely*. Brno 2010, 139-191.

4 KURTYKA, J. – DRELICHARZ, W. *Idea zjednoczenia...*, 93-387.

be revoked and the Kingdom would be reunified again. The coronation insignia were kept in the Cathedral Treasury. Such is the background and political context into which the town gradually grew in the second half of the 13th century. It became the youngest participant in the political contest, but also the one of most dynamic.⁵

The town of Kraków was a royal town. The location depended on the will of the monarch. The moment of location, however meant that the owner of the town entered into a contract with its citizens.⁶ Apart from the division of income, the most important aspect was the consent for the autonomy. This element of the Magdeburg Law was its fundamental condition, often decisive about the history of towns. If only the political conditions under which a Town was developing were favourable, the municipal authorities were often able to gain an exceptionally strong position on the political scene.⁷ This was the case in Little Poland at the turn of the 13th and 14th centuries. Boleslaus the Pudicus' rule was stable and helped the early development of the town. The records here are scarce. The town was literally being born by marking out the streets, staking out the lots, and forming basic social relations.⁸ The person who controlled these processes was an administrative officer (*advocatus*) whose position equaled soon that of a mayor.⁹ However, the death of prince Boleslaus in 1279 brought fundamental changes in the relations between the town and the monarch.

Prince Leszek the Black took over the Kraków throne in 1279. Three years later he ordered a new seal which emphasized his rule over Kraków. The seal belongs to the best known objects of Polish medieval sfragistics. It represents the Prince kneeling before an altar, where St. Stanislaus himself celebrates the Holy Mass.¹⁰ This image through which the Kraków monarch links himself with the young but immensely popular patron saint unambiguously expresses the ideology of the ruler over the Kraków and Sandomierz lands. His reign, though, in spite of strenuous ideological endeavours to stress the majesty and the right to the Polish crown, did not run smoothly.¹¹ Leszek, who came from Sieradz, ruled over Lesser Poland merely 10 years and had to face two serious conflicts. The first to challenge him was bishop of Kraków, Paweł (Paul) of Przemankow. Among others, the quarrel was connected with the widow of the previous prince, Kinga, who owned the lands of Nowy Sącz and Biecz – nearly a separate

5 STARZYŃSKI, M. *Krakowska rada miejska w średniowieczu*. Kraków 2010, 21-59.

6 Ibidem; WYROZUMSKI, J. *Dzieje Krakowa...*, 147-175; GAWLAS, S. *O kształt zjednoczonego Królestwa. Niemieckie władztwo terytorialne a geneza społeczno-ustrojowej odrębności Polski*. Warszawa 1996, 26-37; RAJMAN, J. *Kraków, zespół osadniczy, proces lokacji, mieszczanie do roku 1333*. Kraków 2004.

7 GAWLAS, S. *O kształt zjednoczonego...*, 26-37; ZIENTARA, B. *Przemiany społeczno-gospodarcze i przestrzenne miast w dobie lokacji*. In *Miasta doby feudalnej w Europie Środkowo-Wschodniej. Przemiany społeczne a układy przestrzenne*. Eds. Gieysztor, A. – Rostanowski, T. Warszawa 1976, 75-80.

8 Najdawniejsze roczniki krakowskie i kalendarz. Ed. Kozłowska-Budkowa, Z. In *Monumenta Poloniae Historica nova series* (5) 1978, 86; KRASNOWOLSKI, B. *Lokacyjne układy urbanistyczne na obszarze ziemi krakowskiej w XIII i XIV wieku. Część I: Miasta ziemi krakowskiej. Chronologia procesów osadniczych i typologia układów urbanistycznych*. Kraków 2004, 28-38.

9 KAMIŃSKA, K. *Lokacje miast na prawie magdeburskim na ziemiach polskich do 1370 r. (Studium historyczno-prawne)*. Toruń 1990, 122, 130; SAMSONOWICZ, S. *Samorząd miejski w dobie rozdrobnienia feudalnego w Polsce*. In *Polska w okresie rozdrobnienia feudalnego*. Ed. Łowmiański, H. Wrocław 1973, 134; GAŚSIOROWSKI, A. *Wójt i starosta. Ramie monarsze w polskim mieście średniowiecznym*. In *Ars Historica. Prace z dziejów powszechnych i Polski*. Poznań 1976, 437-440.

10 PIECH, Z. *Pieczęć Leszka Czarnego z przedstawieniem św. Stanisława*. In *Analecta Cracoviensia* (15) 1983, 331-343; PIECH, Z. *Ikonaografia pieczęci Piastów*. Kraków 1993, 216.

11 ŻMUDZKI, P. *Studium podzielonego Królestwa. Książę Leszek Czarny*. Warszawa 2002.

state.¹² Leszek sitting on the Kraków throne wanted to consolidate his rule and limit the autonomy of other participants in the political strife for power. The Bishop of Kraków, like the Bishop of Wrocław who fought openly against Prince Henry Probus, wanted to achieve independence of his authority over possessed lands.¹³ Kinga, on the other hand, wanted to keep the autonomy of the Nowy Sącz dominium, which went against the will of Leszek. Thus Kinga and the Bishop of Kraków acted in solidarity against Leszek. In the end Leszek imprisoned the Bishop and took a part of Kinga's lands by military force, leaving only the castellany of Nowy Sącz in her hands.¹⁴ Several months later the Kraków castellan Janusz and Otto the voivode of Sandomierz, of the Topor clan, led an army of the knights of Lesser Poland against the Prince of Kraków. They paid loyalty to Conrad, Prince of Masovia.¹⁵ That was the moment when the town of Kraków entered the political scene. Prince Leszek sought help in Hungary, leaving the Wawel Castle in the hands of his wife Gryfina and under protection of Kraków burghers with their mayor Henryk, rather than the knights. They resisted Conrad's siege, even though the town without proper walls was set on fire. Leszek with the Hungarian aid defeated the rebels in a battle at Bogucice and regained full control over Lesser Poland.¹⁶

Ever since the later eighties of the 13th century the political role of the town was ascending. In return for the loyal help in defending the rebels the town got the right to build walls and ramparts which were not joined to the Castle.¹⁷ The Mayor of Kraków who had full control over the town became an essential person for Leszek.¹⁸ It is quite possible that it was at that time that the famous Kraków seal was designed. It represents a stone structure with two towers on top of which there are two saints, Wenceslaus and Stanislaus. Above there is a shield with an uncrowned eagle with two other crowned shields on the sides with a half-eagle/half-lion each. At the foot of the structure, in a gate, the Mayor adores St. Stanislaus.¹⁹ The ideological contents of the seal point to two important messages: first, a tight relationship of the town with the monarchs – the late Boleslaus, the founder of the town, and his successor Leszek who both are represented by their coats of arms. Second, the position of the mayor is exposed as the

12 KARASIEWICZ, W. Paweł z Przemankowa, biskup krakowski 1266-1292. In *Nasza Przeszłość* (9) 1959, 198-211; KOZŁOWSKA-BUDKOWA, Z. Kunegunda. In *Polski Słownik Biograficzny* (16), 186-189; WYROZUMSKI, J. Paweł z Przemankowa. In *Polski Słownik Biograficzny* (25), 391-394; BARAŃSKI, M. *Dominium sądeckie. Od książęcego okręgu grodowego do majątku klasztoru klarysek sądeckich*. Warszawa 1992, 100-110; DEPTUŁA, CZ. *Czorsztyn czyli Wronin. Studium o najstarszych dziejach osadnictwa na pograniczu polsko-węgierskim w rejonie Pienin*. Lublin 1992, 80-82.

13 MACIEJOWSKI, M. *Orientację polityczne biskupów metropolii gnieźnieńskiej 1283 – 1320*. Kraków 2007, 115-151.

14 RYBARSKI, A. Rola Toporczyków w uwięzieniu biskupa krakowskiego. In *Kwartalnik Historyczny* (26) 1912, 1-12; ŻMUDZKI, P. *Studium podzielonego Królestwa...*, 310-346; WOJCIECHOWSKI, P. K. Ugrupowania polityczne w ziemiach krakowskiej i sandomierskiej w latach 1280-1286. In *Przegląd Historyczny* (70) 1979, 57-72.

15 WOJCIECHOWSKI, P. K. Ugrupowania polityczne..., 57-72; SZCZUR, S. Otto. In *Polski Słownik Biograficzny* (24), 631-632.

16 SAMSONOWICZ, H. Piastowskie Mazowsze a Królestwo Polskie w XIII-XV wieku. In *Piastowie w dziejach Polski. Zbiór artykułów z okazji trzechsetnej rocznicy wygaśnięcia dynastii Piastów*. Eds. Heck, R. Wrocław 1975, 121; ŻMUDZKI, P. *Studium podzielonego Królestwa...*, 399-419.

17 WYROZUMSKI, J. *Dzieje Krakowa...*, 183-185.

18 WYROZUMSKI, J. *Dzieje Krakowa...*, 186-194; WYROZUMSKI, J. Miasta w życiu politycznym Polski średniowiecznej. In *Studia nad dziejami miast i mieszczaństwa w średniowieczu*. Toruń 1996, 33; STARZYŃSKI, M. *Krakowska rada miejska...*, 171-175.

19 CHMIEL, A. Pieczęć wójtowska krakowska z drugiej połowy XIII wieku. In *Rocznik Krakowski* (9) 1907, 213-223; CHMIEL, A. Pieczęcie miasta Krakowa, Kazimierza i jurydyk krakowskich do końca XVIII wieku. In *Rocznik Krakowski* (11) 1909, 79-99; SEROKA, H. W sprawie początków pieczęci miejskiej Krakowa. Ze studiów nad średniowieczną sfragistyką miast małopolskich. In *Drogą historii. Studia ofiarowane profesorowi Józefowi Szymańskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*. Eds. Dymmel, P. – Skupieński, K. – Trelińska, B. Warszawa 2001, 22-25; ŚLIWIŃSKI, B. Nowa hipoteza o początkach godła Krakowa. In *Księga jubileuszowa profesora Feliksa Kiryka*. Ed. Jureczko, A. – Noga, Z. Kraków 2004, 155-164; KURTYKA, J. – DRELICHAZ, W. *Idea zjednoczenia Królestwa...*, 346-348.

representative of the town. He is shown in the gate of a building which is strongly reminiscent of the mayor's house of the end of the 13th century, which has been preserved until today.²⁰ At the time the house was one of very few stone buildings in town, its shape of fortified tower stressing the prestige and position of the office. Such interpretation is corroborated by the further developments in the town-castle relationship until the tragic year 1312.

Leszek died in 1288. In a series of political crises the town of Kraków played an important role and soon found itself in the very centre of great politics. The struggle for the throne of Kraków and the attempts at rebuilding the Kingdom were conditioned by the relations with the burghers of Kraków, their expectations and their vision of their own constitution.²¹ The successor of Leszek, Henry Probus, prince of Wrocław, controlled Kraków and Wawel for two years helped by the Kraków castellan Sutek, who ruled in his name over the castle and the town.²² The town, being then fully protected by fortifications was a politically important factor. However, Henry died in 1290, and then the conflict between Przemysł II, the prince of Greater Poland, and Wenceslaus II, the king of Bohemia broke out. Przemysł was backed by Leszek's younger brother, Władysław Łokietek. Wenceslaus had the Power of all Bohemia on his side. The King of Bohemia won the conflict having attracted the loyalty of the knightly elites of Lesser Poland as well as that of the bishop of Kraków by bestowing privileges (the Lutomyśl privilege). The town stood on his side too. Przemysł retreated to Greater Poland, Władysław was defeated in 1292 and had to accept his domination over the Kraków and Sandomierz lands.²³ The Czech rule came to an end in the years 1305 – 1306.²⁴

The nineties of the 13th century were the time of effective rivalry between various political powers as to the conception of the country's constitutional shape. The two main opposing parties were the monarchs on one side, and the knights, the Church and the towns on the other. The fundamental issue was, of course, which of the three opponents would become the leading ally of the monarch.²⁵ The Church was the weakest of the three; on the other hand the monarch's guarantee for the church privileges would safeguard the clergy's support.²⁶ Only in Silesia the situation was different where bishops were in possession of their own duchy.²⁷ In

20 STARZYŃSKI, M. *Uwagi w sprawie genezy najstarszej pieczęci Krakowa z XIII wieku (na marginesie ostatnich badań)*.

21 NOWACKI, B. *Zjednoczenie państwa polskiego na przelomie XIII i XIV wieku w badaniach do początku lat pięćdziesiątych XX wieku*. In *Czasopismo Prawno-Historyczne* (57) 2005, 1, 113–128; JUREK, T. *Jana Baszkiewiczza Powstanie zjednoczonego państwa polskiego z perspektywy półwiecza*. In *Czasopismo Prawno-Historyczne* (57) 2005, 1, 147–170; JUREK, T. *Polska droga do korony...*, 139–191.

22 NOWAKOWSKI, T. *Małopolska elita władzy wobec rywalizacji o tron krakowski w latach 1288–1306*. Bydgoszcz 1992, 15–25.

23 GAWLAS, S. *O kształt zjednoczonego Królestwa...*, 89–92; JASIŃSKI, K. *Rola możnowładztwa wielkopolskiego 1284–1314*. In *Roczniki Historyczne* (29) 1963, 215–250; NOWAKOWSKI, T. *Stosunki między Przemysłem II a Władysławem Łokietkiem, w okresie walk o Kraków po śmierci Leszka Czarnego, 1288 – 1291*. In *Roczniki Historyczne* (54) 1983, 143–161; TĘGOWSKI, J. *Zabiegi księcia kujawskiego Władysława Łokietka o tron krakowski w latach 1288 – 1293*. In *Zapiski kujawsko-dobrzyńskie* (6) 1988, 43–68; DŁUGOPOLSKI, E. *Władysław Łokietek na tle swoich czasów*. Wrocław 1951, 1–56.

24 WŁODARSKI, B. *Polska i Czechy w drugiej połowie XIII i początkach XIV wieku*. Lwów 1931; BARCIAK, A. *Czechy a ziemię południowej Polski w XIII oraz w początkach XIV wieku. Polityczno-ideologiczne problemy ekspansji czeskiej na ziemię południowej Polski*. Katowice 1992, 77–148; JUREK, T. *Polska pod władzą obcego króla. Rządy czeskie w latach 1291 – 1306*. In *Król w Polsce XIV i XV wieku*. Eds. Marzec, A. – Wilamowski, M. Kraków 2006, 187–220.

25 GAWLAS, S. *O kształt zjednoczonego Królestwa...*, 95–97; BARAŃSKI, M. *Książęta i spoteczeństwo wobec zjednoczenia Polski na przelomie XIII i XIV wieku*. In *Polska około 1300. Państwo, spoteczeństwo, kultura*. Ed. Fatkowski, W. Warszawa 2003, 9–56.

26 RADZIWIŃSKI, A. *Kościół w Polsce około roku 1300*. In *Polska około 1300. Państwo, społeczeństwo, kultura*. Ed. Fatkowski, W. Warszawa 2003, 128–131; MACIEJEWSKI, J. *Episkopat polski doby dzielnicowej 1180–1320*. Kraków 2003, 153–159.

27 MACIEJOWSKI, M. *Orientacje polityczne biskupów...*, 115–151.

Lesser Poland bishop Jan Muskata worked persistently towards achieving a similar position.²⁸ The conflict between knights and burghers was more important. In Greater Poland, Silesia and Lesser Poland, where urbanization was relatively well developed, the position of town-dwellers was growing because they possessed ready money which was in constant demand of the princes. It would be offered to them on a condition of guaranteed autonomy and law enforcement indispensable for flourishing trade.²⁹ Thus Władysław, who took over the throne of Poznań after Przemysł's death in 1296, and who had the support of the knights from his own lands in Kujawy, energetically solicited the support of both the clergy and towns in Greater Poland.³⁰ The political importance of the latter in Greater Poland was quite high until 1314.

Wenceslaus II also kept a political balance by strengthening the position of towns and of the bishop of Kraków against the knights. The highest offices were guaranteed for the nobles, but not the court offices which were left vacant because the monarch did not reside in Kraków. A new position of a starost (district head) was opened only for trusted Czech officers.³¹ However, at one point it was given to Jan Muskata the Bishop of Kraków who was a close associate of the Czech monarch who allowed the bishop to fortify his own towns and who gave him two castles.³² The other pillar on which Wenceslaus built his domination were towns with Kraków at the forefront. The popularity of the Czech rule was the result of cultural affinities and economic advantages of safe trading.³³ Nowy Sącz in 1292 became a new and important town centre under Wenceslaus, and a stronghold of the monarch's power, which in fact destroyed the political autonomy of the St. Claire's Convent and its domain – the power which had been an obstacle for Leszek.³⁴ One understands the reasons of Wenceslaus' licence if not part financing of brick fortifications in Kraków (in place of the earlier earth and timber construction). It is interesting, though, to note that the king ordered a connection of the town and castle fortifications, which was much less to the burghers' taste.³⁵ Making sure that the bishop and the town were supporting him, the king did not neglect his own policy of extending his power. The considerable income from silver and lead mining was used to support wide international political activities as well as strengthening the social independence of his position in his own territories.³⁶ All this time the knights of Little Poland were deprived of any real influence on the decisions of the monarch.

28 NOWAKOWSKI, T. Krakowska kapituła katedralna wobec panowania Przemysłidów w Małopolsce w latach 1292 – 1306. In *Przegląd Historyczny* (82) 1991, 1-20; NOWAKOWSKI, T. *Polityka biskupów krakowskich w końcu III*. Warszawa 2001, 43-103.

29 GAWLAS, S. Polityka wewnętrzna Przemysła II a mechanizmy społecznych dążeń i konfliktów w Wielkopolsce jego czasów. In *Przemysł II odnowienie Królestwa Polskiego*. Ed. Krzyżaniakowa, J. Poznań 1997, 65-80; GAWLAS, S. *O kształt zjednoczonego Królestwa...*, 88-96; CZAJA, R. Miasta i mieszczaństwo na ziemiach polskich na przełomie XIII/XIV wieku. In *Polska około 1300. Państwo, społeczeństwo, kultura*. Ed. Fałkowski, W. Warszawa 2003, 57-72.

30 JUREK, T. *Dziedzic Królestwa Polskiego, książę glogowski Henryk (1274 – 1309)*. Poznań 1993, 63-95; KARASIEWICZ, W. *Działalność biskupa Andrzeja Zaremby w okresie jednoczenia Państwa Polskiego na przełomie XIII i XIV wieku*. Poznań 1961; PAKULSKI, J. *Sity społeczno-polityczne w Wielkopolsce w pierwszej połowie XIV wieku*. Toruń 1979.

31 JUREK, T. *Polska pod władzą obcego króla...*, 187-220.

32 PIETRAS, T. *Krwawy wilk z pastorałem...*, 43-86.

33 SAMSONOWICZ, H. Miasta wobec zjednoczenia Polski XIII/XIV wieku. In *Ars historica. Prace z dziejów powszechnych i Polski*. Poznań 1976, 425-436.

34 RUTKOWSKA-PEŁACHCIŃSKA, A. *Sądcecczyzna w XIII i XIV wieku. Przemiany gospodarcze i społeczne*. Wrocław 1961, 126-127; *Dzieje miasta Nowego Sącza 1*. Ed. Kiryk, F. Kraków 1992, 85-87.

35 GAWLAS, S. „Nova civitas in Około”. Fragment z dziejów Krakowa. In *Spółeczeństwo Polski Średniowiecznej 6*. Warszawa 1994, 101-110.

36 GAWLAS, S. Polska Kazimierza Wielkiego a inne monarchie Europy Środkowej – możliwości i granice modernizacji władzy. In *Modernizacja struktur władzy w warunkach opóźnienia. Europa na przełomie średniowiecza i czasów nowożytnych*. Warszawa 1999, 5-34.

The end of the Czech rule was brought about by Wenceslaus's II Hungarian policy and the growing unrest among the knights. When in 1306 the young Wenceslaus III died, Władysław Łokietek when raiding Lesser Poland with the support of a large part of the knights of several lands, did not neglect politically either the clergy or the towns, but tried to find a quick agreement. On one hand he needed peace to secure the rule of Pomerania and Greater Poland, on the other hand he needed the burghers' money. In September 1306 Kraków opened the gates to welcome him and in return the town got considerable privileges of judiciary independence both within the town and outside its walls, relief in taxes, and the right of storage.³⁷ The bishop of Kraków got the guarantee of possessions and of the autonomy of full rule over his lands.³⁸ This brought about difficulties in keeping a stable relationship between the nobles and knights on one side, and the highly privileged towns and the Church on the other. Bishop Muskata began a regular war in 1307³⁹; the town of Kraków in 1311 under the leadership of the famous mayor Albert closed its gates and asked for the protection of the prince of Opole, Boleslaus, offering him the throne of Kraków.⁴⁰ Other important towns rebelled as well. Władysław had to fight to defend his power. Fortunately for him, the relations between the interests of burghers and knights, as well as the solidarity of the clergy were more nuanced than it looks at first sight. Not all clergymen supported Muskata, while the archbishop of Gniezno turned expressly against him opening a court case against him in Roma.⁴¹ Nowy Sącz hoping for big profits in case of possible weakening of the position of Kraków supported Łokietek, similarly a part of town dwellers of Sandomierz and their mayors Marek and Ruprecht sided with Łokietek.

The victory over the rebellious Kraków was a decisive moment in the shaping of the town's constitution in the newly restituted kingdom. After 1312 the knights and the nobles took over the powerful and influential position by the monarch.⁴² The burghers of Kraków were severely repressed, put under a tight political control and punished by the annulment of the great privilege of 1306. They never regained their earlier political importance though with time they improved their economic status, and even quite a few of them gained important functions at the court. The knights dynamically growing in power gradually evolved into a closed class of gentry (szlachta) and did not let their dominant position in all spheres of public life slip from their hands.

37 KDMK, 1, nr. 3.

38 PIETRAS, T. *Krwawy wilk z pastorem...*, 87-89.

39 *Ibidem*, 89-103.

40 DŁUGOPOLSKI, E. Bunt wójta Alberta. In *Rocznik Krakowski* (7) 1905, 135-186; KŁODZIŃSKI, A. Jeden czy dwa bunty wójta Alberta. In *Studia historyczne ku czci Stanisława Kutrzeby* 2. Kraków 1938, 339-356; WYROZUMSKI, J. *Dzieje Krakowa...*, 199-211; GAWLAS, S. *O kształt zjednoczone Królestwa...*, 93-94.

41 GAWLAS, S. Człowiek uwikłany w wielkie procesy – przykład Muskaty. In *Człowiek w społeczeństwie średniowiecznym*. Warszawa 1997, 391-402; GAWLAS, S. Verus heres. Z badań nad świadomością polityczną obozu Władysława Łokietka. In *Kwartalnik Historyczny* (95) 1988, 77-104.

42 MARZEC, A. Die Amtsträgerelite im Königreich Polen unter Władysław Ellenlang und Kasimir dem Grossen (1305 – 1370). In *Studien zum Adel im mittelalterlichen Polen*. Hrsg. Mühle, E. Wiesbaden 2012, 303-334.

BIBLIOGRAPHY

- BARAŃSKI, M. *Dominium sądeckie. Od książęcego okręgu grodowego do majątku klasztoru klarysek sądeckich*. Warszawa 1992.
- BARAŃSKI, M. Książęta i społeczeństwo wobec zjednoczenia Polski na przełomie XIII i XIV wieku. In *Polska około 1300. Państwo, społeczeństwo, kultura*. Ed. Fałkowski, W. Warszawa 2003, 9-56.
- BARCIAK, A. *Czechy a ziemie południowej Polski w XIII oraz w początkach XIV wieku. Polityczno-ideologiczne problemy ekspansji czeskiej na ziemie południowej Polski*. Katowice 1992.
- BASZKIEWICZ, J. *Powstanie zjednoczonego państwa polskiego na przełomie XIII i XIV w.* Warszawa 1954.
- BIENIAK, J. *Wielkopolska, Kujawy ziemie łęczycka i sieradzka wobec problemu zjednoczenia państwowego 1300 – 1306*. Toruń 1969.
- CZAJA, R. Miasta i mieszczaństwo na ziemiach polskich na przełomie XIII/XIV wieku. In *Polska około 1300. Państwo, społeczeństwo, kultura*. Ed. Fałkowski, W. Warszawa 2003, 57-72.
- DEPTUŁA, CZ. *Czorsztyn czyli Wronin. Studium o najstarszych dziejach osadnictwa na pograniczu polsko-węgierskim w rejonie Pienin*. Lublin 1992.
- DŁUGOPOLSKI, E. Bunt wójta Alberta. In *Rocznik Krakowski* (7) 1905, 135-186.
- DŁUGOPOLSKI, E. *Władystaw Łokietek na tle swoich czasów*. Wrocław 1951.
- Dzieje miasta Nowego Sącza 1*. Ed. Kiryk, F. Kraków 1992.
- GAŚSIOROWSKI, A. Wójt i starosta. Ramie monarsze w polskim mieście średniowiecznym. In *Ars Historica. Prace z dziejów powszechnych i Polski*. Poznań 1976, 437-440.
- GAWŁAS, S. Człowiek uwikłany w wielkie procesy – przykład Muskaty. In *Człowiek w społeczeństwie średniowiecznym*. Warszawa 1997, 391-402.
- GAWŁAS, S. „Nova civitas in Okol”. Fragment z dziejów Krakowa. In *Spółeczeństwo Polski Średniowiecznej* 6. Warszawa 1994, 101-110.
- GAWŁAS, S. *O kształt zjednoczonego Królestwa. Niemieckie władztwo terytorialne a geneza społeczno-ustrojowej odrębności Polski*. Warszawa 1996.
- GAWŁAS, S. Polityka wewnętrzna Przemysła II a mechanizmy społecznych dążeń i konfliktów w Wielkopolsce jego czasów. In *Przemysł II odnowienie Królestwa Polskiego*. Ed. Krzyżaniakowa, J. Poznań 1997, 65-80.
- GAWŁAS, S. Polska Kazimierza Wielkiego a inne monarchie Europy Środkowej – możliwości i granice modernizacji władzy. In *Modernizacja struktur władzy w warunkach opóźnienia. Europa na przełomie średniowiecza i czasów nowożytnych*. Warszawa 1999, 5-34.
- GAWŁAS, S. Verus heres. Z badań nad świadomością polityczną obozu Władysława Łokietka. In *Kwartalnik Historyczny* (95) 1988, 77-104.
- CHMIEL, A. Pieczęć wójtowska krakowska z drugiej połowy XIII wieku. In *Rocznik Krakowski* (9) 1907, 213-223.
- CHMIEL, A. Pieczęcie miasta Krakowa, Kazimierza i jurydyk krakowskich do końca XVIII wieku. In *Rocznik Krakowski* (11) 1909, 79-99.
- JASIŃSKI, K. Rola możnowładztwa wielkopolskiego 1284 – 1314. In *Roczniki Historyczne* (29) 1963, 215-250.
- JUREK, T. *Dziedzic Królestwa Polskiego, książę głogowski Henryk (1274 – 1309)*. Poznań 1993.
- JUREK, T. *Dziedzic Królestwa Polskiego książę głogowski Henryk (1274 – 1309)*. Kraków 2010.
- JUREK, T. Jana Baszkiewicza Powstanie zjednoczonego państwa polskiego z perspektywy półwiecza. In *Czasopismo Prawno-Historyczne* (57) 2005, 1, 147-170.
- JUREK, T. *Polska droga do korony królewskiej 1295 – 1320 : Prom na středovýchodní Evropy raného a vrcholného středověku. Mocenské souvislosti a paralely*. Brno 2010.
- JUREK, T. Polska pod władzą obcego króla. Rządy czeskie w latach 1291 – 1306. In *Król w Polsce XIV i XV wieku*. Eds. Marzec, A. – Wilamowski, M. Kraków 2006, 187-220.
- KAMIŃSKA, K. *Lokacje miast na prawie magdeburskim na ziemiach polskich do 1370 r. (Studium historyczno-prawne)*. Toruń 1990.
- KARASIEWICZ, W. *Działalność biskupa Andrzeja Zaremby w okresie jednoczenia Państwa Polskiego na przełomie XIII i XIV wieku*. Poznań 1961.

- KARASIEWICZ, W. Paweł z Przemankowa, biskup krakowski 1266 – 1292. In *Nasza Przeszłość* (9) 1959, 198-211.
- KŁODZIŃSKI, A. Jeden czy dwa bunty wójta Alberta. In *Studia historyczne ku czci Stanisława Kutrzeby* 2. Kraków 1938, 339-356.
- Kodeks Dyplomatyczny miasta Krakowa 1*. Kraków 1879.
- KOZŁOWSKA-BUDKOWA, Z. Kunegunda. In *Polski Słownik Biograficzny* (16), 186-189.
- KRASNOWOLSKI, B. *Lokacyjne układy urbanistyczne na obszarze ziemi krakowskiej w XIII i XIV wieku. Część I : Miasta ziemi krakowskiej. Chronologia procesów osadniczych i typologia układów urbanistycznych*. Kraków 2004.
- KURTYKA, J. *Odrodzone Królestwo. Monarchia Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego w świetle nowszych badań*. Kraków 2001.
- KURTYKA, J. – DRELICHARZ, W. *Idea zjednoczenia Królestwa w średniowiecznym dziejopisarstwie polskim*. Kraków 2012.
- MACIEJEWSKI, J. *Episkopat polski doby dzielnicowej 1180 – 1320*. Kraków 2003.
- MACIEJOWSKI, M. *Orientacje polityczne biskupów metropolii gnieźnieńskiej 1283 – 1320*. Kraków 2007.
- MARZEC, A. Die Amtsträgerelite im Königreich Polen unter Władysław Ellenlang und Kasimir dem Grossen (1305 – 1370). In *Studien zum Adel im mittelalterlichen Polen*. Hrsg. Mühle, E. Wiesbaden 2012, 303-334.
- MARZEC, A. *Urzednicy małopolscy w otoczeniu Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego (1305 – 1370)*. Kraków 2006.
- Najdawniejsze roczniki krakowskie i kalendarz. Ed. Kozłowska-Budkowa, Z. In *Monumenta Poloniae Historica nova series* (5) 1978, 19-105.
- NOWACKI, B. Zjednoczenie państwa polskiego na przełomie XIII i XIV wieku w badaniach do początku lat pięćdziesiątych XX wieku. In *Czasopismo Prawno-Historyczne* (57) 2005, 1, 113-128.
- NOWAKOWSKI, T. Krakowska kapituła katedralna wobec panowania Przemysławów w Małopolsce w latach 1292 – 1306. In *Przegląd Historyczny* (82) 1991, 1-20.
- NOWAKOWSKI, T. *Małopolska elita władzy wobec rywalizacji o tron krakowski w latach 1288 – 1306*. Bydgoszcz 1992.
- NOWAKOWSKI, T. Polityka biskupów krakowskich w końcu XIII wieku (Prokop i Jan Muskata). In *Nasza Przeszłość* (75-76) 1991, 5-22.
- NOWAKOWSKI, T. Stosunki między Przemysłem II a Władysławem Łokietkiem, w okresie walk o Kraków po śmierci Leszka Czarnego 1288 – 1291. In *Roczniki Historyczne* (54) 1983, 143-161.
- PAKULSKI, J. *Siły społeczno-polityczne w Wielkopolsce w pierwszej połowie XIV wieku*. Toruń 1979.
- PAUK, M. R. Kult św. Stanisława na tle innych kultów politycznych Europy Środkowej w średniowieczu. In *Kult św. Stanisława na Śląsku (1253 – 2003)*. Ed. Pobóg-Lenartowicz, A. Opole 2004, 31-47.
- PIECH, Z. *Ikonaografia pieczęci Piastów*. Kraków 1993.
- Czarnego z przedstawieniem św. Stanisława. In *Analecta Cracoviensia* (15) 1983, 331-343.
- PIETRAS, T. „*Krwawy wilk z pastorałem*”. *Biskup krakowski Jan zwany Muskata*. Warszawa 2001.
- RAJMAN, J. *Kraków, zespół osadniczy, proces lokacji, mieszczanie do roku 1333*. Kraków 2004.
- RUTKOWSKA-PŁACHCIŃSKA, A. *Sądceccyzna w XIII i XIV wieku. Przemiany gospodarcze i społeczne*. Wrocław 1961.
- RYBARSKI, A. Rola Toporczyków w uwieszeniu biskupa krakowskiego. In *Kwartalnik Historyczny* (26) 1912, 1-12.
- SAMSONOWICZ, H. Miasta wobec zjednoczenia Polski XIII/XIV wieku. In *Ars historica. Prace z dziejów powszechnych i Polski*. Poznań 1976, 425-436.
- SAMSONOWICZ, H. Piastowskie Mazowsze a Królestwo Polskie w XIII – XV wieku. In *Piastowie w dziejach Polski. Zbiór artykułów z okazji trzechsetnej rocznicy wygaśnięcia dynastii Piastów*. Eds. Heck, R. Wrocław 1975.
- SAMSONOWICZ, S. Samorząd miejski w dobie rozdrobnienia feudalnego w Polsce. In *Polska w okresie rozdrobnienia feudalnego*. Ed. Łowmiański, H. Wrocław 1973.
- SEROKA, H. W sprawie początków pieczęci miejskiej Krakowa. Ze studiów nad średniowieczną sfragistyką miast małopolskich. In *Drogą historii. Studia ofiarowane profesorowi Józefowi*

- Szymańskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*. Eds. Dymmel, P. – Skupieński, K. – Trelińska, B. Warszawa 2001, 22-25.
- ŚLIWIŃSKI, B. Nowa hipoteza o początkach godła Krakowa. In *Księga jubileuszowa profesora Feliksa Kiryka*. Ed. Jureczko, A. – Noga, Z. Kraków 2004, 155-164.
- STARZYŃSKI, M. *Krakowska rada miejska w średniowieczu*. Kraków 2010.
- SZCZUR, S. Otto. In *Polski Słownik Biograficzny* (24), 631-632.
- TEGOWSKI, J. Zabiegi księcia kujawskiego Władysława Łokietka o tron krakowski w latach 1288 – 1293. In *Zapiski kujawsko-dobrzyńskie* (6) 1988, 43-68.
- WŁODARSKI, B. *Polska i Czechy w drugiej połowie XIII i początkach XIV wieku*. Lwów 1931.
- WOJCIECHOWSKI, P. K. Ugrupowania polityczne w ziemiach krakowskiej i sandomierskiej w latach 1280 – 1286. In *Przegląd Historyczny* (70) 1979, 57-72.
- WYROZUMSKI J. *Cracovia Mediaevalis*. Kraków 2010.
- WYROZUMSKI, J. *Dzieje Krakowa 1 : Kraków do schyłku wieków średnich*. Kraków 1992.
- WYROZUMSKI, J. *Lokacja czy lokacje Krakowa na prawie niemieckim*. Kraków 2007.
- WYROZUMSKI, J. Miasta w życiu politycznym Polski średniowiecznej. In *Studia nad dziejami miast i mieszczaństwa w średniowieczu*. Toruń 1996.
- WYROZUMSKI, J. Paweł z Przemankowa. In *Polski Słownik Biograficzny* (25), 391-394.
- ZIENTARA, B. Przemiany społeczno-gospodarcze i przestrzenne miast w dobie lokacji. In *Miasta doby feudalnej w Europie Środkowo-Wschodniej. Przemiany społeczne a układy przestrzenne*. Eds. Gieysztor, A. – Roslanowski, T. Warszawa 1976, 75-80.
- ŻMUDZKI, P. *Studium podzielonego Królestwa. Książę Leszek Czarny*. Warszawa 2002.